

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Windmolenpark Elzenburg – De Geer, gemeente Oss

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

17 november 2016 / projectnummer: 3153

1. Hoofdpunten van het MER

De gemeenteraad van Oss heeft besloten de mogelijkheden te onderzoeken voor een windmolenpark nabij en zo mogelijk op bedrijventerrein Elzenburg-De Geer aan de noordrand van de kern Oss. Uitgegaan wordt van minimaal drie en maximaal elf windturbines. Hiermee geeft de raad invulling aan een deel van de duurzaamheidsambities van de gemeente Oss; de gemeente heeft de ambitie om energieneutraal te worden in 2045 en wil in de top 3 van de meest duurzame gemeenten in Brabant komen. Voor de besluitvorming over het bestemmingsplan waarin de realisatie van het windmolenpark wordt opgenomen, wordt de procedure van milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen.

De gemeente Oss heeft de Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie')¹ gevraagd om vroeg in de procedure – dat wil zeggen voorafgaand aan de publicatie van de notitie reikwijdte en detailniveau (verder 'Notitie R&D') – een advies uit te brengen over de inhoud van de Notitie R&D en het op te stellen MER. De gemeente heeft de Commissie nu al om advies gevraagd, om alle partijen vroeg in het proces bij de plan- en besluitvorming te betrekken. Daartoe is tevens een klankbordgroep in het leven geroepen, waarin onder meer bewonersgroepen zijn vertegenwoordigd.

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- inzicht in de samenhang tussen het onderzoek voor het windturbinepark en het gemeentebrede onderzoek naar mogelijkheden voor duurzame energie;
- een navolgbare onderbouwing van de totstandkoming van de alternatieven/varianten vanuit verschillende invalshoeken (maximalisatie energieopbrengst, minimalisatie hinder, landschap);
- vergelijking van alternatieven en varianten aan de hand van effecten op de woon- en leefomgeving, landschap en natuur én de mate waarin gemeentelijke ambities worden bereikt;
- een overzicht van de absolute effecten en de effecten per eenheid opgewekte energie (relatieve effecten).

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. Daarnaast geeft zij enkele aanbevelingen voor de definitieve Notitie R&D, die voorafgaand aan het opstellen van het MER zal worden gepubliceerd. De Commissie

---

¹ De samenstelling en werkwijze van de werkgroep van de Commissie m.e.r. en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, via de link [3153](#) of door dit nummer op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

bouwt in haar advies voort op diverse notities die zij van de gemeente Oss heeft ontvangen, voornamelijk op het “praatstuk”² en de concept-Notitie R&D.³

2. Achtergrond, doel en besluitvorming

2.1 Achtergronden en ambities

Gemeentelijke duurzaamheidsambities

Met het windmolenpark wordt invulling gegeven aan de duurzaamheidsambities van de gemeente Oss. De gemeente wil energieneutraal worden in 2045 en in de top 3 van de meest duurzame gemeenten in Brabant komen. Daartoe wil de gemeente 50% energie besparen, 25% duurzame energie van elders inkopen en zelf 25% duurzame energie opwekken. Deze ambities zijn uitgewerkt in de Routekaart Duurzame Energie 2016–2018. De gemeente geeft in de concept-Notitie R&D aan dat zij alle mogelijke kansen voor duurzame energie wil aangrijpen en zich realiseert dat alle mogelijkheden benut moeten worden om aan de opgave te kunnen voldoen.

In het kader van het duurzaamheidsbeleid is onderzoek gedaan naar de kansrijke vormen van duurzame energie en in het verlengde hiervan naar mogelijke locaties voor windturbines. Op basis van de gehanteerde criteria (provinciaal beleid, radarverstoring, afstand tot woningen) is de locatie Elzenburg–De Geer geselecteerd als enige mogelijkheid voor realisatie van een windturbinepark op de korte termijn. Voor de langere termijn wordt ook ingezet op andere locaties en op andere vormen van duurzame energieopwekking. Hiervoor worden parallel aan deze procedure de mogelijkheden voor duurzame energie onderzocht. Dit onderzoek omvat de gehele gemeente en meerdere vormen van duurzame energie (wind, water, zon, biomassa, geothermie). Dit onderzoek heeft nog een globaal en verkennend karakter, richt zich op de langere termijn en bevindt zich op een meer strategisch niveau. Daarom is ervoor gekozen beide onderzoeken niet te integreren in één MER. De Commissie constateert dat de besluitvorming over Elzenburg–De Geer wel een sterke relatie heeft met het gemeentebrede onderzoek (zie ook volgende subparagraaf). Afstemming en interactie tussen beide is dan ook van groot belang.

Ambities voor locatie Elzenburg–De Geer

Voor de locatie Elzenburg–De Geer is geen concrete doelstelling voor de te behalen energieopbrengst geformuleerd. Dit is bewust achterwege gelaten om een zo open mogelijk planproces in te kunnen gaan. Er is wel een minimum van drie windturbines aangegeven, aansluitend bij provinciaal beleid. Daarnaast zijn randvoorwaarden en wensen vanuit de omgeving geïnventariseerd. Binnen de randvoorwaarden wordt voor het plangebied uitgegaan van maximaal elf windturbines.

---

² Praatstuk Notitie alternatieven en onderzoeksmethodiek MER Windmolenpark Elzenburg–De Geer te Oss, d.d. 25 augustus 2016. Deze notitie is bedoeld voor afstemming en discussie over alternatieven en onderzoeksmethodiek voor het MER, binnen de gemeente en met de klankbordgroep.

³ MER Windmolenpark Elzenburg – De Geer te Oss, notitie reikwijdte en detailniveau, conceptversie 11 oktober 2016

De Commissie adviseert om in het MER nader in te gaan op de te behalen opbrengsten, in relatie tot de totale gemeentelijke ambitie voor duurzame energie. Het bovengenoemde gemeentebrede onderzoek zal duidelijk maken welke andere mogelijkheden er zijn om de totale opgave voor duurzame energie te behalen en zal daarmee mede bepalend zijn voor de opgave voor de locatie Elzenburg-De Geer. Als blijkt dat mogelijkheden voor duurzame energie elders in de gemeente onvoldoende zijn, zal de locatie Elzenburg-De Geer wellicht een belangrijkere rol (moeten) vervullen in het behalen van de gemeentelijke ambitie.

Visie en ambities voor het landschap

In 2015 heeft de gemeente Oss de “nota landschapsbeleid 2015” vastgesteld. Deze nota kan een goede basis vormen voor een landschappelijke visie op het plangebied. In een notitie over het gemeentebrede onderzoek is aangegeven dat een *verkenning ruimtelijke kwaliteit* zal worden uitgevoerd, inclusief een landschappelijke analyse die zich specifiek richt op duurzame energie. De Commissie adviseert deze analyse en visie te gebruiken bij ontwikkeling van de alternatieven (zie hoofdstuk 3 van dit advies) en het beoordelingskader.

Het noordelijk deel van het plangebied (De Schil) maakt onderdeel uit van het provinciaal aangeduide cultuurhistorisch waardevol vlak Beerse Overlaat. Uit de concept-Notitie R&D en andere stukken is op te maken dat met de landschappelijk (en cultuurhistorische) waarden daarvan rekening moet worden gehouden, maar het is nog niet duidelijk wat daaronder moet worden verstaan⁴. Voor de landschappelijke visie voor het plangebied – in samenhang met de bredere omgeving – is van belang welke randvoorwaarden en uitgangspunten voor de Beerse Overlaat gelden.

2.2 Wet- en regelgeving en beleidskader

Geef in het MER aan welke wet- en regelgeving en welk beleid relevant is voor het voornemen en of het voornemen kan voldoen aan de randvoorwaarden die hieruit voortkomen. Ga daarbij in ieder geval in op:

- het Activiteitenbesluit en de Crisis- en Herstelwet⁵;
- Provinciaal beleid: de wijze waarop de vigerende provinciale verordening bepalend is voor de afbakening van mogelijke alternatieven. Geef een doorkijk naar de verwachte verruiming van de verordening en de gevolgen daarvan voor de (doorgroeimogelijkheden voor windturbineparken op deze en andere locaties.

2.3 Te nemen besluit(en)

De m.e.r.-procedure wordt doorlopen voor besluitvorming over het bestemmingsplan. Parallel aan deze procedure wordt een gemeentebreed onderzoek naar mogelijkheden voor duurzame energie uitgevoerd. Volgens het praatstuk en de Notitie R&D wordt besluitvorming over

---

⁴ Uit de stukken blijkt dat de openheid van de Beerse Overlaat als landschappelijke waarde van belang is, maar onduidelijk is of windturbines in dit gebied worden gezien als aantasting van deze waarde.

⁵ De gemeente heeft aangegeven een beroep te doen op de Crisis- en Herstelwet vanwege de mogelijkheid om in het bestemmingsplan een tijdelijke bestemming voor 25 jaar te kunnen opnemen.

het windturbinepark zowel inhoudelijk als in de tijd op het gemeentebrede onderzoek afgestemd.⁶ Het in samenhang doorlopen van de besluitvorming hierover heeft volgens de Commissie duidelijk meerwaarde, zie ook § 2.1 van dit advies. De Commissie adviseert om aan te geven op welke wijze en op welke momenten in de procedure afstemming plaatsvindt.

De gemeente heeft de intentie om de omgeving nadrukkelijk te betrekken bij de besluitvorming en heeft daartoe onder andere een klankbordgroep in het leven geroepen. De Commissie adviseert om in de definitieve Notitie R&D aan te geven op welke momenten en op welke wijze de omgeving zal worden betrokken bij de (milieuonderzoeken ten behoeve van de) m.e.r.-procedure en het besluitvormingsproces.

Daarnaast zullen andere besluiten genomen worden voor de realisatie van het voornemen. Geef aan welke besluiten dit zijn, wie daarvoor het bevoegde gezag is en wat globaal de tijdsplanning is.

3. Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Alternatieven en varianten

Locatiealternatieven

In de concept-Notitie R&D is kort ingegaan op het vooronderzoek naar mogelijke locaties voor een windturbinepark en is gemotiveerd waarom de locatie Elzenburg-De Geer op dit moment de voorkeur krijgt. De basis hiervoor is het onderzoek *"Windenergie op bedrijventerreinen? Verkenning planologische ruimte voor windenergie op Osse bedrijventerreinen"* van 3 februari 2016. De locatiekeuze is hiermee volgens de Commissie voldoende onderbouwd. Deze informatie kan worden overgenomen in het MER. De notities maken tevens duidelijk dat de keuze voor de locatie niet betekent dat andere locaties voor windturbines zijn afgevalen. Op de langere termijn zullen meer locaties nodig zijn om de duurzaamheidsambities te kunnen realiseren.

Motiveer in het MER de afbakening van het plangebied op basis van de geldende (wettelijke) randvoorwaarden en uitgangspunten. Geef daarnaast inzicht in de mogelijke groei van een windturbinepark op deze locatie, met het oog op het behalen van de totale ambitie voor duurzame energie en de verwachte verruiming van de provinciale verordening.⁷

Inrichtingsalternatieven

In het praatstuk en de concept-Notitie R&D is er van uitgegaan dat in het MER 12 (voorlopige) alternatieven voor het windturbinepark op de locatie Elzenburg-De Geer onderzocht zullen

---

⁶ Zie ook de notitie "Relatie tussen gemeentebreed onderzoek naar ruimtelijke mogelijkheden om duurzame energie op te wekken en de besluitvorming over het windpark Elzenburg-De Geer", die is opgesteld op verzoek van de Belangenvereniging Omwonenden Windmolens Berghem.

⁷ Op dit moment is de provinciale verordening de belangrijkste reden dat andere locaties voor windturbineparken niet mogelijk zijn. De verwachting is dat de verordening op termijn zodanig wordt gewijzigd dat meer locaties ontwikkeld kunnen worden.

worden, waarmee beoogd wordt 'de hoeken van het speelveld' in beeld te brengen. De grenzen daarvan worden bepaald door randvoorwaarden vanuit wet- en regelgeving en beleid en door wensen vanuit de omgeving. Het "maximale" alternatief gaat uit van een maximale energieopbrengst, het "minimale" alternatief gaat uit van minimale hinder voor de omgeving. De overige alternatieven onderscheiden zich vooral in aantallen turbines en in deelgebieden (zoekgebieden bedrijventerrein Elzenburg, de Hoed en de Schil) waarin wel of geen turbines worden geplaatst.

De Commissie adviseert om in de definitieve notitie R&D te verduidelijken welke visie of criteria leidend zijn voor de alternatieven, waarmee *"het verhaal achter de alternatieven"* duidelijker wordt. Zij adviseert om – naast de criteria energieopbrengst en hinder – bij de alternatievenontwikkeling ook de visie vanuit landschappelijk oogpunt mee te nemen (zie § 2.1 van dit advies). Dit kan mogelijk nog tot andere opstellingsalternatieven leiden en/of tot aanpassing van de grenzen van het plangebied.

Binnen de sterk onderscheidende alternatieven kunnen varianten worden onderzocht waarin gevarieerd wordt met turbinevermogen, ashoogte en rotordiameter; daaruit volgen eventueel ook verschillende onderlinge afstanden. De Commissie adviseert om bijvoorbeeld uit te gaan van turbines in de 2–3 MW-klasse en 3–4 MW-klasse. Daarnaast kan gevarieerd worden door op het bestaande bedrijventerrein uit te gaan van andere turbines dan in het open landschap.

Doorkijk naar energiepark en uitbreidbaarheid

Parallel aan de m.e.r.-procedure wordt de mogelijkheid verkend voor een energiepark op de locatie Elzenburg–De Geer, waarbij gedacht wordt aan een combinatie van windmolens, zonne-energie, andere vormen van duurzame energie, natuurontwikkeling (rond de Hertogswetering) en educatie. Op dit moment is het energiepark nog onvoldoende concreet om als alternatief in het MER mee te nemen. In de notitie R&D is aangegeven dat de mogelijkheden voor het in een later stadium realiseren van het energiepark als beoordelingscriterium in het MER zal worden meegenomen. Geef op basis hiervan in het MER inzicht in de "uitbreidbaarheid" van het windturbinepark.

3.2 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten.

Breng voor toekomstige ontwikkelingen (bijvoorbeeld de verdere ontwikkeling van het bestaande bedrijventerrein) die onzeker zijn in beeld in hoeverre het voornemen gevoelig is voor deze ontwikkelingen en andersom.

4. Beoordelingskader

4.1 Toetsing aan ambities

Het is van belang dat het MER inzichtelijk maakt in hoeverre met elk alternatief de beoogde projectdoelen worden behaald. Dit is van belang om de negatieve (milieu)effecten van een alternatief te kunnen 'wegen' ten opzichte van de positieve effecten, i.c. de mate waarin doelen worden bereikt.

In § 3.1. van dit advies adviseert de Commissie om alternatieven te ontwikkelen vanuit drie verschillende invalshoeken: maximalisatie van energieopbrengst, minimalisatie van hinder voor omwonenden en optimalisatie vanuit de landschapsvisie. Het ligt voor de hand dat alternatieven dan ook getoetst worden aan de hand van deze invalshoeken.

Maximalisatie energieopbrengst

Bepaal voor alle alternatieven/varianten de energieopbrengst. Omschrijf de daarbij gehanteerde rekenmethode en uitgangspunten. Geef aan welke opbrengstderving te verwachten is bij het treffen van mitigerende maatregelen. Geef waar mogelijk ook de effecten per kWh, zoals bij geluid, slagschaduw en vogelslachtoffers. Dit is van belang aangezien eventuele grote effecten bij alternatieven/varianten met hoge energieopbrengsten gunstig kunnen scoren als ze relatief worden uitgedrukt. Presenteer in een overzichtstabel de absolute en relatieve effecten.

Zoals in § 2.1 van dit advies aangegeven zijn voor het voornemen geen concrete doelstellingen voor de energieopbrengst geformuleerd. Wel zijn ambities geformuleerd voor de totale duurzame energieproductie voor de gehele gemeente Oss. De Commissie adviseert om in het MER een beeld te geven van de mate waarin (de alternatieven voor) het windpark Elzenburg-De Geer bijdragen aan het behalen van de gemeentebrede doelstelling. Deze informatie is van belang voor de besluitvorming over het windpark én - aansluitend op het gemeentebrede onderzoek - over toekomstige initiatieven voor windenergie en/of andere vormen van duurzame energie.

Minimalisatie hinder

De hinder voor omwonenden, c.q. kwaliteit van de leefomgeving, wordt bepaald door meerdere factoren, zoals geluidhinder, slagschaduw, veiligheid en visuele hinder. In de volgende paragraaf zijn aandachtspunten opgenomen voor het (cumulatief) in beeld brengen van deze effecten. Uitgangspunt in de concept-Notitie R&D is dat voldaan moet worden aan wet- en regelgeving en dat "bij voorkeur minder milieueffecten dan strikt wettelijk vereist" optreden. Onder randvoorwaarden en wensen vanuit de omgeving (tabel 5.2 van de concept-Notitie R&D) is nog een aantal uitgangspunten benoemd. De Commissie adviseert de randvoorwaarden en uitgangspunten zoveel mogelijk te vertalen naar toetsbare criteria.

Landschapsvisie

De verkenning van de ruimtelijke kwaliteit en landschappelijke analyse die parallel aan de m.e.r.-procedure wordt uitgevoerd zouden moeten leiden tot concrete ambities voor de inrichting van het windturbinepark vanuit landschappelijk oogpunt. De Commissie adviseert om de alternatieven op een herkenbare en navolgbare manier aan deze ambities te toetsen.

4.2 Woon- en leefmilieu

4.2.1 Geluid

Geef aan in hoeverre de geluidbelasting op woningen verandert wanneer wordt gevarieerd met de bronvermogens en posities van de turbines. Breng bij overschrijding van de norm bij woningen in beeld welke maatregelen mogelijk zijn om wel aan de eisen te voldoen. Daarbij kan worden gedacht aan vermogensbeperking, stilstandregelingen, andere windturbintypes of opstellingsconfiguraties.

Aangezien in ieder geval aan de wettelijke eisen voldaan moet worden verwacht de Commissie dat juist onder de norm van 47 dB L_{den} de alternatieven en varianten onderscheidend kunnen zijn. Bepaal daarom voor alle alternatieven en varianten de ligging van zowel de 47 als de 42 dB L_{den} -contour en het aantal woningen daarbinnen.

Onderzoek ook de effecten van mogelijke mitigerende maatregelen om aan de eisen te voldoen c.q. het leefklimaat onder de norm te verbeteren. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het gebruik van stillere types en stilstandregelingen.

Onderzoek in welke mate laagfrequent geluid een rol speelt in de omgeving en omschrijf op welke wijze daarmee is omgegaan.⁸ Bereken – indien zinvol – de laagfrequente bijdrage op woningen.

4.2.2 Slagschaduw

Geef de slagschaduwcontouren van 6 uur (norm) en 0 uur en bepaal het aantal woningen daarbinnen. Geef aan welke mitigerende maatregelen eventueel nodig zijn om aan de eisen te voldoen en welke mogelijkheden bestaan om de slagschaduwhinder – ook onder de norm – te minimaliseren.

4.2.3 Cumulatieve effecten en gezondheid

Uit de stukken blijkt dat de GGD en belangenorganisaties van omwonenden nauw betrokken zijn bij het onderzoek naar de gezondheidseffecten. Geef in het MER inzicht in de beoordelingscriteria en -indicatoren en de wijze waarop de effectbepaling en -beoordeling plaats vindt.

Onderzoek de cumulatie van geluid, slagschaduw en veiligheidsrisico's van het windturbinepark, de bestaande bedrijventerreinen en het wegverkeer. Geef aan hoe wordt omgegaan met de gecumuleerde milieudruk in het gebied en welke criteria zijn gehanteerd om dit in beeld te brengen. Onderzoek de bijdrage van de windturbines daarin.⁹

---

⁸ Verwijs daartoe naar de visie van het Ministerie van I&M (kamerbrief 31 maart 2014) m.b.t. de normstelling en bespreek de status van de toetscurves (NSG/Vercammen) en de Deense norm.

⁹ De cumulatie van geluid van windturbines en andere bronnen kan worden berekend zoals omschreven in het Meet- en rekenvoorschrift windturbinegeluid (bijlage 4).

De invloed van de (plannen voor) windturbines op de gezondheid van omwonenden is doorlopend onderwerp van onderzoek. Vooralsnog blijkt er geen eenduidig verband te bestaan tussen gezondheidsaspecten en windturbines. Het welbevinden van omwonenden blijkt echter ook afhankelijk te zijn van participatie (de invloed op en betrokkenheid bij het project), de zichtbaarheid van de turbines en geluid en slagschaduw.¹⁰ Geef in het MER een overzicht van de bestaande kennis over de gezondheidseffecten van windturbines.

4.3 Landschap

4.3.1 Visualisaties

De Commissie adviseert om de verschillende opstellingsalternatieven te visualiseren, met als doel bewoners en belanghebbenden een zo goed mogelijk beeld van de alternatieven te geven. Daarbij geeft de Commissie in overweging om vanuit een aantal karakteristieke posities in het studiegebied tevens een beeld te geven met de draaiende rotoren en het bijbehorend geluid.

Maak fotomontages, op ooghoogte en een beschrijving van de beleving van de opstellingen. Kies daarbij verschillende gezichtspunten en verschillende afstanden vanuit of naar karakteristieke punten, zoals de verschillende dorpen (Haren, Marcharen, Berghem, buurtschap Gement), het bestaande bedrijventerrein, diverse plekken met hoge landschappelijke, cultuurhistorische en/of natuurlijke kwaliteiten en de automobilist op de N329.

4.3.2 Verlichting

Windturbines met een tiphoogte boven de 150 m moeten in verband met luchtvaartveiligheid worden voorzien van verlichting. Hinder als gevolg van turbineverlichting is een belangrijk aandachtspunt voor omwonenden van windparken, zo blijkt ook uit projecten die elders zijn uitgevoerd en uit recent onderzoek bij het Prinses Alexiapark (Flevoland). Onderzoek en beschrijf daarom de invloed van de verlichting op het landschap (bij dag en nacht). Beschrijf welke mogelijke maatregelen er zijn om deze hinder terug te dringen. De Commissie merkt op dat er in dit verband nieuwe systemen in onderzoek zijn, waaronder het gebruik van continu brandende in plaats van knipperende lampen die gedimd worden bij helder zicht en het Obstacle Collision Avoidance System (OCAS). Beschrijf in hoeverre bij besluitvorming al rekening gehouden kan worden met de mogelijkheid om op termijn de hinder ten gevolge van verlichting op de windturbines te minimaliseren.

4.3.3 Beeldkwaliteit

Onderzoek de gevolgen voor de visuele rust en de samenhang binnen het gehele plangebied, in geval van verschillende rotordiameter, ashoogte, draairichting en/of verschijningsvorm van de gondel.

---

¹⁰ Windturbines: invloed op de beleving en gezondheid van omwonenden, update 213, RIVM-rapport 200000001/2013.

4.4 Natuur

4.4.1 Algemeen

In de concept-Notitie R&D is wel aangegeven dat effecten op natuur onderzocht zullen worden maar ontbreekt nog een beschrijving van de onderzoeksmethodiek. Windturbines kunnen in de gebruiksfase nadelige gevolgen hebben voor vogels en vleermuizen. Beschrijf in het MER eerst kort de relevante ingreep-effect relaties met daarbij, naast barrièrewerking en sterfte door aanvaringen, ook aandacht voor mogelijke effecten in de aanlegfase, waaronder verstoring door toegangswegen, geluid en licht. Schets vervolgens op hoofdlijnen het ecologische functioneren van het plangebied en de omgeving daarvan voor ten minste vogels en vleermuizen. Geef aan welke gebieden in de verschillende levenscycli (broeden, kraamkolonies, foerageertrek, seizoenstrek, slaappleatsen) van speciaal belang zijn en waarom. Bepaal en motiveer het studiegebied op basis van de ingreep-effect relaties. Geef vervolgens de beschermde en overige relevante gebieden binnen het studiegebied op kaart aan en ga in op de grondslag van de bescherming.

4.4.2 Natura 2000-gebieden

Hoewel de afstand tot Natura 2000-gebieden relatief groot is kan het voornemen via externe werking gevolgen hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden. Beschrijf welke mogelijke gevolgen voor deze gebieden optreden. Toets de mogelijke gevolgen van dit voornemen aan de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden. Geef aan of en zo ja, op grond waarvan met zekerheid kan worden gesteld of significante negatieve gevolgen voor Natura 2000-gebieden (afzonderlijk en in cumulatie met andere activiteiten en projecten¹¹) op voorhand zijn uit te sluiten:

- Ga na welke instandhoudingsdoelstellingen (opgenomen vogels, waarschijnlijk geen vleermuizen) voor de relevante Natura 2000-gebieden (NL/B) in de gebruiksfase (eventueel aanlegfase) via externe werking beïnvloed kunnen worden.
- Houd daarbij rekening met de actieradius van broedvogels (foerageervluchten) en vogels buiten het broedseizoen (vliegbewegingen tussen slaappleatsen en foerageergebieden).
- Ga na in hoeverre de instandhoudingsdoelstellingen nu worden gehaald en in hoeverre het voornemen deze doelen verder buiten bereik kan brengen. Doe dit kwantitatief waar mogelijk.
- Onderzoek bij de soorten of de 1%-mortaliteitsnorm (ook in cumulatie) overschreden kan worden door additionele cumulatieve sterfte ten gevolge van aanvaringen.

Indien significante gevolgen niet zijn uit te sluiten, dient een Passende beoordeling te worden opgesteld. Neem deze Passende beoordeling herkenbaar op in het MER. Mitigerende maatregelen kunnen in de Passende beoordeling worden betrokken.^{12,13}

---

¹¹ Bij cumulatie dienen alle projecten/activiteiten meegenomen te worden die zeker of waarschijnlijk gerealiseerd zullen worden, en gecombineerd met het voornemen een groter effect op de instandhoudingsdoelstellingen kunnen hebben dan het voornemen afzonderlijk.

¹² Daarbij dient er rekening mee te worden gehouden dat in de jurisprudentie waarin het 'arrest Briels' is gehanteerd veel duidelijk is geworden over het verschil tussen mitigatie en compensatie.

¹³ Compensatie kan alleen worden onderzocht indien significante effecten niet zijn uitgesloten. Het voornemen kan dan alsnog doorgang vinden indien de zogenaamde ADC-toets succesvol in de juiste volgorde wordt doorlopen. Deze toets

4.4.3 Natuurnetwerk Nederland (NNN) en andere beschermde gebieden

Geef de NNN-gebieden (inclusief ecologische verbindingzones) duidelijk aan op kaart en beschrijf de 'wezenlijke kenmerken en waarden'. Ga na of het voornemen in de aanleg- of gebruiksfase gevolgen kan hebben voor de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. Indien compensatie noodzakelijk is, geef dan aan op welke wijze deze kan worden uitgevoerd.

Ga daarnaast in op de ecologische betekenis en potentie van de Hertogswetering en het (beoogde) weidevogelgebied. Ga na of het voornemen gevolgen kan hebben voor de beoogde ecologische ontwikkeling van deze gebieden.

4.4.4 Beschermde soorten

Ga na welke beschermde¹⁴ soort(groep)en door het voornemen beïnvloed kunnen worden als gevolg van aanvaringen (bij vleermuizen ook door drukverschillen nabij draaiende rotorbladen) of eventueel andere (aanleg)werkzaamheden. Ga bij vleermuizen in op de aard van de effecten en onderzoek in hoeverre de gevolgen de goede staat van instandhouding in gevaar brengen, in ieder geval door de additionele sterfte af te zetten tegen de natuurlijke sterfte (overschrijding van de 1%-mortaliteitsnorm)¹⁵. Doe dit bij broedvogels op basis van (ingeschatte) dichtheden van soorten met een ongunstige staat van instandhouding. Bij trekvogels kan de toets aan de staat van instandhouding beperkt blijven tot soorten:

- waarvan de sterfte zodanig is dat mogelijk de 1%-mortaliteitsnorm wordt overschreden;
- waarvan de regio van speciaal internationaal belang is als doortrekgebied;
- indien barrières tussen belangrijke slaappleatsen en foerageergebieden kunnen ontstaan. Deze toets kan beperkt blijven tot de (watervogel)soorten waarvan in het studiegebied aantallen van (inter)nationale betekenis voorkomen.

Breng indien relevant mitigerende maatregelen in beeld en beschrijf de effectiviteit daarvan.

---

houdt in: zijn er geen Alternatieven zijn met minder nadelige gevolgen?, is sprake van Dwingende redenen van groot openbaar belang?, is Compensatie mogelijk?

¹⁴ Op 1 januari 2017 treedt de Wet natuurbescherming (Wnb) in de plaats van de Flora- en faunawet (Ffw), de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet. Bij de soortenbescherming (tot 1-1-2017 nog in de Ffw geregeld) wordt in de Wnb gewerkt met drie beschermingsregimes: voor soorten van de Vogelrichtlijn (alle inheemse soorten), soorten van de Habitatrichtlijn en lijst met 'andere soorten'. De bescherming verschilt per regime. Voor deze eerste twee categorieën is informatie over de gevolgen voor de staat van instandhouding van belang voor de beoordeling van de toelaatbaarheid van de ingreep. Nu is dit voor ruimtelijke ingrepen nog geregeld in artikel 75 Ffw, verder uitgewerkt in categorieën van soorten, de zgn tabellen 1 t/m 3.

¹⁵ Voor relevante populaties en in cumulatie. Dus niet de additionele sterfte van een bepaalde soort afzetten tegen de hele populatie van de soort in Eurazië, maar tegen het deel van de 'biogeografische populatie' dat gebruik maakt van het studiegebied.

4.5 Overige aspecten

Geef aan welke milieueffecten te verwachten zijn ten gevolge van de aanleg van een kabel voor de aansluiting van het windpark op het elektriciteitsnet.

De Commissie adviseert de overige aspecten (waaronder externe veiligheid, cultuurhistorie, bodem en water) uit te werken conform de aanpak die in de concept-Notitie R&D is beschreven.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: college van burgemeester en wethouders van de gemeente Oss

Bevoegd gezag: gemeenteraad van de gemeente Oss

Besluit: vaststellen van bestemmingsplan

Categorie Besluit m.e.r.: D22.2

Activiteit: Aanleg van een windturbinepark met een omvang van minimaal 3, maximaal 11 windturbines

Bijzonderheden: De gemeente Oss heeft de Commissie in een vroeg stadium te adviseren, namelijk al voorafgaand aan de publicatie van de notitie reikwijdte en detailniveau. Dit advies heeft daarom betrekking op de inhoud van de definitieve notitie reikwijdte en detailniveau en de inhoud van het Milieueffectrapport.

Procedurele gegevens:

Adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 23 augustus 2016

Advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 17 november 2016

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

dhr. ir. P. van der Boom

dhr. drs. S.R.J. Jansen

dhr. drs. P.J. Jongejans (secretaris)

mw. drs. J.G.M. van Rhijn (voorzitter)

dhr. ing. C.P. Slijpen

dhr. drs. G. de Zoeten

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De informatie die ze van het bevoegde gezag heeft ontvangen, vormt het uitgangspunt van haar advies. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de Commissie overlegd met het bevoegd gezag, de initiatiefnemer en zijn adviseurs. Meer informatie over de werkwijze van de Commissie vindt u op onze website, op de pagina *Wat doet de Commissie* in het hoofdstuk Advisering. (www.commissiemer.nl/advisering/watbiedtdecommissie).

Betrokken documenten:

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3153](#) in te vullen in het zoekvak.

Bezoekadres

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

Postadres

Postbus 2345
3500 GH Utrecht

t 030-2347666

e mer@eia.nl

w commissiemer.nl

